

משמעות הקמת המדינה

מאת הרב שאול דוד בוצ'קו

דרשה שנאמרה ביום העצמאות ה'תשס"ו

בפרוס עלינו חג העצמאות מעיבה על שמחתנו החוויה הקשה אותה
אנו עוברים בשנים האחרונות - גירוש/פינוי יהודים מאדמתם, ומסירת
השטח לאוייב. כל אחד ואחד מאיתנו אף מהרהר בליבו - האם בכלל ראוי
לחוג את יום העצמאות? אם כך מתנהגת המדינה אולי אין מקום לשמחה
כלל?

עלינו לדעת כי שאלה זו שנתעוררנו אליה היא שאלה המנסרת בחלל
העולם מאז הקמת המדינה, ויהודים רבים ושלמים מתייסרים בה זה רבות
בשנים. כי הנה 'בעיות' בהתנהלות המדינה בכל הקשור לשמירת תורה
ומצוות לא חסרו מאז ומעולם. בעיות בענייני אישות, גיור, שבת, צניעות
ועוד. ועל כולנה עולה בעיית החינוך הקלוקל, החופשי, הקיים במדינה
כאז כן עתה, ואליו אף נשלחו ילדים רבים על כורחם של הוריהם עם
עלייתם לארץ. חינוך שהסיר מהם כל זיק של יהדות, כל ניצוץ של תורה,
וממש רצח את רוחם ונשמתם. בעיה זו - האין היא לפחות שווה בחומרתה

ושקולה לגירוש יהודים מחבל ארץ ישראל אחד לחבל ארץ אחר? אם סובר אדם כי בגלל בעיות קשות אלה אין כלל שמחה בהקמת המדינה, ואין הוא מכיר בה כלל - ניחא, אפשר להבין גישה זו הסוברת שאם העסק אינו מושלם אז אין שמחה לחצאין. אך מי שבעבר הכיר במדינה והיה שותף לכלל הנעשה בה, שמח בשמחתה וכואב בכאבה, ואף הודה לה' בכל שנה על שהחיינו וקיימנו והגיענו שיש לנו מדינה יהודית, על אף כל חסרונותיה - מה נשתנה עתה באופן מהותי ממה שהיה עד כה? כדי להבהיר את עניינו של חג עלינו לחזור אל שורש הדברים ולשאל את שאלות היסוד: מה נתחדש עם הקמת המדינה? ולשמחה מה זו עושה? מה אנו חוגגים בציון יום עצמאותה של המדינה?

הנה רבים מאיתנו כבר נולדו במדינה, רבים מאיתנו חיים בה שנים רבות, ומציאות המדינה עבורנו היא עובדה פשוטה וברורה, עד שאין אנו מרגישים את החידוש הנפלא שבה ואת המתנה הייחודית לה זכינו בדורות אלה. לא לחינם קבעו חז"ל כי בליל הסדר, בלילה בו אנו חוגגים את חירותנו ופדות נפשנו, צריכים אנו לאכול מרור בברכה, והם עצמם אף תיקנו לשאל "מרור זה על שום מה?", שהרי באמת מקומו מיותר ומה שהיה היה! אלא באמת אלמלא היה המרור על השולחן לא היינו מבינים את משמעות הפסח, אם לא נזכור כי עבדים היינו לא באמת נזכור כי הוציאנו ה' ממצרים. אף כאן, אם לא נזכור את אשר עברנו במשך כל שנות גלותינו אזי לא נבין את הישועה הגדולה וההצלה המופלאה שעשה ה' לנו, ועשויים אנו לומר כי מדינה היא דבר נורמאלי, ככל העמים, כאן נולדתי, כאן גדלתי, כך בטבעיות וכדרכו של עולם.

כדי להבין את מצבנו היום חובה עלינו לקיים את הפסוק: "זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור" (דברים לב, ז). אם נעמיק ונתבונן ניווכח כי הקמת מדינת ישראל היא נקודת זמן שהיוותה מיפנה היסטורי **בחמש בחינות שונות**, שעל כל אחת ואחת מהן עלינו להודות לקב"ה בנפרד, ועל אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת שנצטרפו כולן והיו לאחד, ולוואי ונספיק להודות לה' אֶלֶהינו על אחת מאלפי הטובות הניסים והנפלאות שעשה עמנו.

כבר הקשו פוסקים אחרונים על קביעת יום ההודיה ביום ה' באייר יום הקמת המדינה, שהרי ביום זה החלו הצרות והחלה המלחמה בכל תוקף, ונהרגו אלפי חיילים ותושבים, ולכאורה היה מקום לציין את יום סיום המלחמה, יום הפסקת האש ושבתת הנשק, כיום ההודיה, ולשלב בו אף את ההצלה מן המלחמה עצמה.

אמנם לענ"ד יום הקמת המדינה קובע ברכה לעצמו, וחשיבותו רבה בחמשה מישורים שונים, ותחילה נמנה את כולם ואחר כך נסבירם אחד לאחד:

- גאולה מגלות אדום
- שיבה לארץ ישראל
- עצמאות
- אחדות
- התפתחות התורה

ונבאר הדברים:

גאולה מגלות אדום

התורה פותחת בפסוקים: "בראשית ברא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹ וּבְהוֹ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מֵרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם", ואומר המדרש: "תהו - זו גלות בבל, ובהו - זו גלות מדי, חשך - זו גלות יון, תהום - זו גלות אדום (שהיא כהיום שאין לה סוף), ורוח אֱלֹהִים מֵרַחֶפֶת - רוח התשובה המביאה את הגאולה" (בראשית רבה פ"ב, ד). ולכאורה המדרש סתום ואינו מובן, התורה מתארת את ראשית בריאת העולם, בטרם כל יציר נוצר, עדיין אין בני אדם, אין גויים ואין יהודים, והיאך רמוזות כאן גלויות ישראל תחת שלטון העמים? אתמהא! אמנם אחר שנעמיק ונתבונן נראה כי המדרש שואל את עצמו שאלה עצומה: הואיל והקב"ה ברא את העולם כרצונו הרי ודאי ברא אותו באופן מושלם, בחכמה מופלאה ובתכנון מדויק, ואם כן מהו שמתארת התורה "והארץ היתה תהו ובהו וחושך על פני תהום" - האם הקב"ה יצר קטטרופה?

והתשובה שנותן המדרש היא, אכן כן, הקב"ה ברא את העולם באופן שהוא עתיד להישחת, והטעם לכך הוא בריאת האדם, הברייה היחידה שניתן לה כח הבחירה החופשית לעשות ככל העולה על רוחו. בריאת האדם הביאה לעולם את כח המשחית, אותו כח שבעתיד יגרום לארבע גלויות ולאסונות, אבל באמת "רוח א־להים מרחפת על פני המים" - התשובה המביאה גאולה לעולם אף היא נבראה, ומבשרת היא כי עתיד העולם לחזור לתיקונו כפי שהיה ברצון ה' בלא קלקול האדם, וזהו תפקידנו בעולם. הנה כל אחת מן הגלויות מאפיינת את עיקר המלחמה הרוחנית של הגויים באותו הדור כנגד עם ישראל. **בבל** - ייצגה את תפיסת האלילות והגאווה, לא יכולה היתה לסבול כי יש בית מקדש וכח אחר בלעדו, ומכל גאותו זו נלחם בישראל. **מדי** - ייצגה את חיי ההנאה והתאוה ונלחמה בכל דבר שבקדושה. **בחג הפורים** אנו מציינים את הניצחון הן על בבל והן על מדי - עם ישראל עבר את התקופה הקשה שתחת שלטונם ושרד מבחינה רוחנית. **יון** - מייצגת את החכמה האנושית, וככזאת ראתה בחכמה הא־להית סתירה והתנגדות, עד שלא יכלה לסבול אותה ורצתה להכחיד את עם ישראל ולכבות את אור החכמה הא־להית. **בחג החנוכה** אנו מציינים את ניצחון התורה על חכמת הגויים. **אדום** - זוהי התהום, כאן אין אידאולוגיה שבשמה רוצים הגויים להשמיד את ישראל, אין כאן גאווה ולא תאוה ולא חכמה אלא רצון לא־רציונאלי להשמיד את עם ישראל, סתם כך בלא סיבה. הם יודעים כי ישראל נושאים את שם ה' בעולם, והם אינם רוצים את ה' בעולמם, על כן מרגישים הם כי עליהם להיפרע ולהיפטר מן היהודים. תחילת תהליך גלות אדום החל עם הרומאים שהיגלו את ישראל מארצו ובכך המיטו עליו שנות חרפה, שנות סבל, בהם אסון רודף אסון, עד שהגיעה השואה הנוראית בה כמעט כל העולם היה שותף למחייית שם ישראל מן העולם ח"ו, ונמנע מלהושיט יד מסייעת ואף נעלו את דלתותיהם בפני תחנוני הפליטים הנשארים. במערכות ישראל השונות 58- השנים האחרונות נהרגו כ-22,000 איש, באותם השנים הנוראות מספר זה היה סך הנרצחים בממוצע בשבוע. כמעט ועלתה ביד הרשעים מזימתם להכחיד את שם ישראל מן העולם ח"ו.

בחסדי ה' קמה מדינת ישראל ובכך הקיץ הקץ על זממם ותשוקתם של שונאי ישראל להוציא לפועל את כוונתם להשמיד את ישראל. יום זה הוא יום התשובה, יום התיקון, תחילת הגאולה מגלות אדום, ומציין סוף תקופה בתולדות העולם, תקופה שהחלה עם גלות ירושלים בידי הרומאים ונסתיימה עם הקמת המדינה. כשם שפורים וחנוכה מציינות סיום תקופת גלות כך יום העצמאות מסמל סוף תקופת הגלות הארוכה מכולם. אם כן הקמת המדינה מציינת את השינוי הגדול הזה, שבו עם ישראל קם לתחיה מן האפר כאומה, וחזר להקים את ביתו בארץ הזאת - איך לא נשמח ונודה לקב"ה על זאת?!

שיבה לארץ ישראל

לאחר שהרומאים הגלו אותנו מארצנו ופיזרו אותנו בכל העולם, עדין ניסו יהודים במסירות נפש להישאר ולהיאחו בארץ. ר' יוחנן החזיק מרכז תורה בארץ ישראל, ולמשך תקופה התקיים מרכז תורה בארץ ישראל במקביל למרכזי התורה בבבל. אולם עם השנים וריבוי הצרות הלך הישוב היהודי בארץ ישראל והידלדל, עד שכמעט ולא נותרו בה יהודים כלל. מאז, בכל הדורות כולם ניסו יהודים לחזור ולהיאחו בארץ, הלכו וחזרו, במסירות ובעיקשות, אך לא הצליחו להיאחו בה ולא מצאו בה תקומה. אהבת הארץ בערה בקירבם אך לא הצליחו לממש אותה ולהתיישב בארץ. והנה פתאום לפני כמאה וחמישים שנה נעשתה החזרה לארץ ישראל אפשרית. יהודים רבים באו והשתקעו בארץ, אמנם בתנאים לא תנאים ובייסורים רבים, אך הדבר עלה בידם. עוד לפני שקמה המדינה כבר היו בה 600,000 יהודים, מספר מדהים ביחס למה שהיה כמה עשרות בודדות של שנים לפני כן. עם הקמת המדינה נתאפשרה עלייתם של יהודים רבים לארץ, דבר שנאסר והושגח ע"י האומות ששלטו עליה. הקמת המדינה איפשרה לנו לקיים את מצות יישוב ארץ ישראל. שוב אין אנו אנוסים לגור בין הגויים ויכולים אנו לקיים מצוה זו, ואפילו ריקנים שבישראל זכות מצוה זו ודאי עומדת להם. על כך ודאי יש להודות ולשבח.

עצמאות

אך לא זו בלבד שיכולים יהודים לגור בארץ ישראל, אלא עצמאות המדינה ושלטון יהודי ריבוני בארץ ישראל זוהי מצות יישוב הארץ באופן השלם שבה. כבר כתב הרמב"ן ועוד כי מצות יישוב הארץ היינו לשלוט בה ולא לתת שלטון לעם אחר, ועניין זה אפשר לקיים רק כאשר ישנו שלטון יהודי מוכר בין האומות וריבונות מוחלטת על השטח.

לאברהם אבינו נאמר "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה", וכבר ידענו ע"פ חז"ל שמניין השנים החל מיום הולדת יצחק, ולכאורה תמוה, הרי אברהם ויצחק גרו בארץ ישראל, וכן יעקב ברוב שנותיו, ויצחק אף נצטווה שלא יצא מן הארץ, ואם כן היאך אפשר להחשיב את כל שנותיהם כשנות גירות בארץ לא להם? וכי לא ישבו בארץ ישראל? עוד מצאנו בדוד, כשברח מפני שאול אל אכיש מלך גת, קונן "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים" (ע"פ הגמרא בכתובות ק"י ע"ב). והרי גת שוכנת בתוך גבולות ארץ ישראל, ומזוהה כיום באזור גוש קטיף, והיאך דרשו חז"ל מפסוק זה שכל היוצא מן הארץ כאילו עובד עבודה זרה?

אלא מכאן ראייה שגם כאשר יהודים חיים ויושבים בארץ ישראל, כל זמן שעושים כן כיחידים תחת שלטון הגויים אין הם מקיימים את המצוה במלואה, אלא באופן חלקי. וזהו שאמרו חז"ל "לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה גויים ואל ידור בחו"ל אפילו בעיר שרובה ישראל" - אין לדור בחו"ל כלל אלא בארץ, ולכתחילה יש לדור בארץ בעיר שרובה ישראל היינו תחת שלטון ישראל, אך גם אם אין אפשרות כזאת עדין עדיף לגור בה אף תחת שלטון גויים מאשר לגור בחו"ל, ובע"ה עוד יהודי יבוא ויצטרפו עד שיהיה שלטון יהודי בארץ (ולא כמו הרוצים להיתלות במאמר זה ולומר כי עדיף לגור בארץ ישראל בין גויים בלא קיום מצוות מאשר בחו"ל - אם רצונך לעשות עבירות עשה זאת בחו"ל ואל תטמא את הארץ).

הקמת המדינה הפכה את מצות יישוב הארץ למשמעותה האמיתית, ועל כך ודאי שעלינו להודות ולהלל.

אחדות

אחד הנזקים הגדולים שעשתה לנו הגלות היא הפגיעה באחדות ישראל. הגלות הוציאה אותנו מן הביחד והפכה אותנו להיות אגודות אגודות. קהילות יהודיות שוכנות בארצות שונות ואין שום קשר ביניהם, מנהגייהם שונים ותרבותם שונה. אף כאשר התקבצו מספר קהילות למקום ישוב אחד יצרה כל קבוצה קהילה לעצמה, בית כנסת נפרד, ארגוני חינוך וחסד נפרדים, כל אחד עצמאי בלא קשר לאחרים. לא היתה הנהגה כללית לכל הציבור הגדול הזה והכל היה נפרד. עם הקמת המדינה נוצרה הנהגה אחידה המארגנת תחתיה את כל העם היושב בציון. אמנם הנהגה זו אינה עושה הדברים כפי שהיינו רוצים שייעשו, ומתפללים אנו כי אנשי אמונה ינהיגו את המדינה, אך עדין עניין האיחוד, השם קץ לפיזור הנורא, הוא אחד מסממני הגאולה. המהר"ל מסביר כי מהותו של ישראל היא להיות מאוחד, וכפי שאמרו חז"ל כי בתפילין של קוב"ה כתיב: "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". ישראל נברא כדי להיות אחד ובכך מקדש שם ה' בעולם, וכביכול כשאנחנו מפורדים אזי ח"ו התפילין האלה נפסלות, והתיקון הוא לשוב ולהתאחד. הקמת המדינה איפשרה לכנס ולאחד את הפיזור הגדול בו היה שרוי עם ישראל, ועתה יש לו מרכז גדול שכל היהודים בעולם קשורים אליו.

התפתחות התורה

אמנם כל ההישגים האלה - סוף הגלות, שיבה לארץ ישראל, עצמאות, אחדות - אינם מטרה לעצמם אלא הם כלי ומכשיר לגאולה השלמה ולחיבור אמיתי של עם ישראל עם אביהם שבשמים. אין אנו חוזרים לארץ ישראל רק לאכול מפריה ולשבוע מטובה. משה רבינו מתחנן לפני ה' שיתן לו להיכנס לארץ, ושואלת הגמרא (סוטה י"ד ע"א): לשם מה? וכי לאכול מפירותיה הוא צריך? אלא כדי לקיים מצוות התלויות בה. ארץ ישראל היא ארצו של ה', ארץ התורה והמצוות, והיא גם המגדירה את זהותנו ומהותנו. תכלית קיומנו בכלל ובארץ ישראל בפרט היא הקמת ממלכה של תורה, ההולכת באור ה' ומתקנת את העולם בדרך התורה. כדי להקים

ממלכה של תורה צריכה קודם כל שתהיה ממלכה. כל זמן שאנו מפוזרים לא נוכל לעשות זאת, כל זמן שאנו משועבדים לא נוכל לעשות זאת, כל זמן שאנו נרדפים ונשחטים לא נוכל לעשות זאת. כל ההישגים שהשגנו עם הקמת המדינה הם תנאים בסיסיים להגשמת החזון היהודי האמיתי אליו אנו מצפים ומתפללים.

אמנם לא די בציפייה, בחלומות ובתפילה. כל אחד ואחד מאיתנו מחויב לפעול ללא לאות להוסיף תורה וקדושה בארץ הזאת, כדי למנוע ח"ו מצב בו תקיא הארץ אותנו ממנה. מתוך הבנה כי כולנו עם אחד ואומה אחת, עלינו להרגיש את האחיות שיש לנו זה על זה ומתוך כך לפעול. זה מתחיל בפעילות בישוב מתוך הרגשת אחדות: דאגה למי שמתקשה כלכלית, דאגה למי שמתקשה רוחנית, דאגה למי שהולך בדרך לא נכונה. ובהמשך דאגה לכלל האומה להתאמץ ולהפיץ את אור התורה בעם ישראל כולו.

זוהי הדרישה מאיתנו, ואנו סמוכים ובטוחים כי הקב"ה פועל ברחמיו ומצמיח לנו ישועות, וכפי שלימדונו חז"ל כי הגאולה העתידית תבוא מתוך חסד ורחמים, והקב"ה משביר ומוליד, ואנו מאמינים בני מאמינים ויודעים כי יד ה' עשתה כל זאת, וכל הנפלאות שראינו בדורות אלה לא לחינם נעשו, ונמצאים אנו בתהליך מתמשך, וגם אם יש ירידות ועל אף הסבל והקשיים, התהליך לא עוצר והדרך מוליכה אל היעוד הגדול.

אם נבין ונשכיל כל זאת אזי ליבנו יעלה על גדותיו משמחה והודיה לה' ית' על כל החסד אשר עשה ועושה עימנו, שהצילנו מהמבקשים להשמידנו, שהחזירנו לארץ ישראל, שנתן לנו עצמאות ושלטון ריבוני, שחזרנו והתאחדנו, שהחיינו את לימוד התורה, ונתפלל על העתיד שנצליח בע"ה להמשיך ולפעול עם הקב"ה, ולמלא את תפקידנו בתהליך הנפלא הזה כרצונו, להפיץ תורה ולקדש שם שמים, ולהאמין כי למרות הקשיים והסיבוכים עתידה הגאולה שתבוא במהרה, ונוכל לשיר שיר חדש. אמן!